

«نسخه‌های خطی مصور خمسه نظامی موجود در گنجینه رضوی»

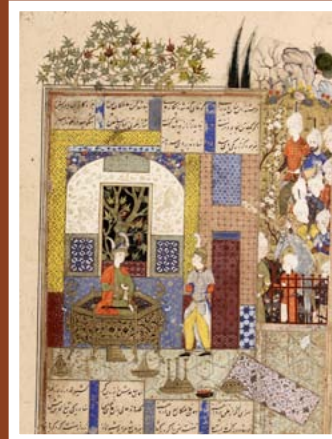
حکیم جمال‌الدین ابومحمد الیاس بن یوسف؛ معروف به نظامی، از شاعران مشهور زبان و ادب فارسی قرن ششم هجری قمری است. وی علوم زمان خود از جمله؛ تاریخ، فلسفه، منطق، شعر، ستاره‌شناسی، هیئت و هندسه را در زادگاهش فراگرفت و به یکی از شاعران مشهور زبان و ادب فارسی تبدیل گردید.

نظامی فردی باتقوا، زاهد و گوشه‌نشین بود و در اشعارش اصول اخلاقی را رعایت رعایت می‌کرد. وی شاعری پرکار، صبور، باگذشت و معتقد بود. تمامی آثارش با ذکر و نیایش و ستایش پروردگار شروع می‌شود. نظامی مانند شاعران مشهور دیگر از همه معارف زمان خود آگاه بوده است.

نظامی گنجوی از شاعرانی است که بی شک می‌توان او را در شمار ارکان شعر زبان و ادب فارسی و از استادان مسلم این زبان دانست. او شاعری است که توانست شعر تمثیلی را در زبان فارسی به حد اعتلای تکامل برساند. در انتخاب الفاظ و کلمات مناسب، ایجاد ترکیبات خاص تازه، ابداع و اختراع معانی و مضامین نو، توصیف و ایجاد مناظر جالب و به کار بردن تشبیهات و استعارات مطبوع، بی‌نظیر است. طبع او در نهایت توانایی و سرشاری و قدرت تخیل و ابتکارش در کمال وسعت است. در آوردن مضامین و معانی دقیق، توانا و در وصف مجالس و مناظر، دارای بیانی شیوا و زیبا و در تلفیق و ترکیب جملات و اصطلاحات نو و تشبیهات و استعارات نغز و بدیع خامه‌اش روان و پویا است.

مهارت نظامی در سرودن منظومه‌هایش باعث شد تا اشعار او مورد توجه شاعران پس از خودش قرار گیرد. امیر خسرو دهلوی، جامی، وحشی بافقی، عرفی شیرازی، آذر بیگدلی؛ از جمله شاعرانی می‌باشند که از آثار نظامی تقلید کرده‌اند.

یکی از معروف‌ترین و مشهورترین آثار نظامی گنجوی، «دیوان

اشعار» وی؛ مشتمل بر قصاید، غزلیات و قطعات است. اثر معروف دیگر او «خمسه»؛ مشتمل بر پنج منظومه به این شرح است: «مخزن الاسرار»، منظومه‌ای عرفانی در بحر سریع؛ مشتمل بر مواعظ و حکم و اندرز است که حدود چهل سالگی، آن را به نام ملک فخرالدین بهرام‌شاه بن داود بن اسحاق به زبانی استوار سروده است. «خسرو و شیرین» در بحر هزج مُسَدَس مقصور و داستان دل‌دادگی خسرو پرویز با شیرین و به شمس‌الدین ایلدگیز تقدیم شده و در ردیف مثنوی‌های غنایی محسوب می‌شود. «لیلی و مجنون» در بحر هزج مسدس اَخرَب مَخبون محذوف و داستان عشق مجنون یا قیس بن مَلوَح با لیلی بنت سعد است. «هفت‌پیکر» (بهرام‌نامه) داستان زندگی بهرام ساسانی (بهرام گور) در بحر خفیف مسدس مخبون است. «اسکندرنامه» شامل دو قسمت شرف‌نامه و اقبال‌نامه و داستان زندگی اسکندر مقدونی، در بحر متقارب مَثمن مقصور است.

سازمان کتابخانه‌ها، موزه‌ها و مرکز اسناد آستان قدس رضوی به عنوان یکی از بزرگترین کتابخانه‌های جهان اسلام، دارای کتب و مصاحف خطی بسیار ارزشمندی از جنبه‌های دستخط، ائمه اطهار (علیهم‌السلام)، قدمت، خطوط علما و خوشنویسان، تذهیب و آرایه‌های هنری در موضوع‌های قرآن کریم، تفسیر، اخلاق، اخبار، ادعیه، ادبیات، تجوید، حکمت، کلام، تاریخ و جغرافیا، منطق، فقه، لغت، صرف و نحو، به زبان‌های عربی و فارسی است. در حال حاضر در این کتابخانه، بیش از ۱۳ میلیون و ۵۰۰ هزار برگ سند تاریخی، ۲ میلیون نسخه نشریات ادواری، هزاران اثر موزه‌ای، ۶۵ هزار کتاب چاپ سنگی و ۱۰۶ هزار نسخه خطی است که تعداد ۱۳۵ نسخه خطی آن از آثار نظامی گنجوی با عناوین خمسه، کلیات، هفت پیکر، لیلی و مجنون، خسرو و شیرین و مخزن الاسرار می‌باشد.

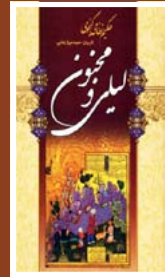
یکی از آثار مصور و نفیس گنجینه رضوی، نسخه خطی «خمسه نظامی» به شماره ۱۶۳۰۲ است که در مرکز نسخ خطی آستان قدس رضوی نگهداری می‌شود. آغاز: «خداوندا

هم‌زمان با روز بزرگداشت نظامی گنجوی
چهل و هشتمین برنامه سه‌شنبه‌های فرهنگی
آستان قدس رضوی برای اولین بار؛ رونمایی و معرفی
«نسخه‌های خطی مصور خمسه نظامی
موجود در گنجینه رضوی»

سه‌شنبه ۲۰ اسفند ۱۳۹۸، ساعت ۹ صبح
مشهد مقدس، حرم مطهر رضوی، صحن کوثر
موزه قرآن و هدایای مقام معظم رهبری

نشانی: مشهد حرم مطهر رضوی
صحن کوثر - موزه آستان قدس رضوی
صندوق پستی ۹۱۷۳۵-۱۷۷
معاونت امور موزه‌ها ۰۵۱-۳۲۲۴۱۱۰۵
مرکز نسخ خطی ۰۵۱-۳۲۲۵۹۸۳۵
مرکز اسناد و مطبوعات ۰۵۱-۳۲۲۲۱۱۴۹
روابط عمومی سازمان ۰۵۱-۳۲۲۱۹۵۵۳
وبسایت موزه‌ها www.museum.razavi.ir

تهیه و پژوهش:

سید رضا صداقت حسینی، جواد فرهمندنژاد

در توفیق بگشای، نظامی را ره تحقیق بنمای»، انجام: «شکر که این نامه به عنوان رسید، پیش‌تر از عمر به پایان رسید». خط: نستعلیق ۲۱ سطر چهار ستونه، تاریخ تحریر: قرن ۹ق، کاغذ: نخودی، عناوین به زر و سرخی، نام مثنوی به خط کوفی به سفیداب، دارای پنج پیشانی و کتیبه منقش و مذهب شرفه‌دار، جداول اوراق به زر تحریردار، دارای ۹ مجلس تصویر و ۲۸۱ برگ، قطع: وزیری کوچک، ابعاد: ۲۲/۵×۱۵/۵ س.م. جلد: تیماج زرشکی ضربی مستعمل، هدایی در شهریور ۱۳۶۷.

یکی دیگر از نسخه‌های خطی مصور و نفیس موجود در گنجینه رضوی، «خمسه نظامی» به شماره ۵۳۴۳۹ است. آغاز: «خدایا جهان پادشاهی تراست»، انجام: «سخن را با سعادت ختم کردم، ورق کاینجا رساندم درنوردم»، خط: نستعلیق ۱۹ سطر، تاریخ تحریر: ۹۸۰ق، کاغذ: نخودی، جداول اوراق به زر تحریردار و سنگرف، دارای ۲۱ مجلس تصویر از علی بیگ نقاش، تعداد اوراق: ۵۸۰ برگ، قطع: وزیری، جلد: مقوا با رویه تیماج، هدایی مقام معظم رهبری (مدظله‌العالی)، در مهر ۱۳۹۵.

از دیگر نفایس نسخه‌های خطی مصور و نفیس موجود در گنجینه رضوی، نسخه خطی «خمسه نظامی» به شماره ۵۳۴۴۹ است. آغاز: «خداوند در توفیق بگشای، نظامی را ره تحقیق بنما»، انجام: «بگو تا بگوید دگر کس درود»، خط: نستعلیق ۲۱ سطر، تاریخ تحریر: قرن ۱۰ق، کاغذ: نخودی، عناوین به لاجورد، جداول اوراق به زر و تحریر و سنگرف، دارای ۴ کتیبه مذهب و ۲۳ مجلس تصویر، قطع: وزیری، هدایی مقام معظم رهبری (مدظله‌العالی)، در مهر ۱۳۹۵.